

IFRS 17 sledeći veliki izazov za osiguravače

Piše:

Branko Pavlović,
član Izvršnog odbora
Generali osiguranja i
predsednik Udruženja
aktuara Srbije

Implementacija Solventnosti II je zauzimala velike resurse osiguravača u poslednjih nekoliko godina, a sada je vreme da tu ulogu preuzme IFRS 17. Verovatno će istovremeno sa njim biti implementiran i IFRS 9, što će zahtevati dodatne resurse osiguravača.

■ Ključna karakteristika IFRS 17 je složenost. Bilo je potrebno trinaest godina za definisanje standarda, od kraja prve faze IFRS 4 do objavljivanja IFRS 17. Cilj IFRS 17 je da obezbedi visok kvalitet, razumljive, obavezne i globalno prihvaćene principe finansijskog izveštavanja zasnovane na jasno artikulisanim principima, za poboljšanje transparentnosti i uporedivosti finansijskih izveštaja osiguravača, bez obzira na sektor, državu ili proizvode

Nakon petnaest godina nastajanja, nov režim Solventnosti II je sada na snazi i primenjuje se na sve osiguravače u Evropskoj uniji. Paralelno, reforma Međunarodnog standarda finansijskog izveštavanja o ugovorima o osiguranju približava se kraju faze uspostavljanja standarda, koja je počela

još u prošlom veku. Definisanje standarda trajalo je veoma dugo, više od 15 godina, ali i implementacija će potrajati još nekoliko godina. U ovom radu će biti opisana istorija razvoja standarda IFRS 17, njegove najvažnije karakteristike i poređenje sa režimom Solventnosti II.

Postojeće računovodstvo ugovora o osiguranju zahteva velike promene. Suviše je kompleksno za razumevanje zbog sledećih karakteristika: raznovrsne orijentacije osiguravajućih kompanija, velike raznolikosti računovodstvenih modela za različite vrste ugovora, neadekvatne procene za dugotrajne ugovore zato što su parametri određeni i zaključani na početku ugovora, malo informacija o ekonomskim vrednostima ugrađenih opcija i garancija, kamatnih stopa baziranih na osnovu procene povraćaja iz investicija utvrđene na početku ugovora i nedostatka diskontovanja obaveza neživotnog osiguranja.

Cilj IFRS 17 je da obezbedi visok kvalitet, razumljive, obavezne i globalno prihvaćene principe finansijskog izveštavanja zasnovane na jasno artikuliranim principima, za poboljšanje transparentnosti i uporedivosti finansijskih izveštaja osiguravača, bez obzira na sektor, državu ili proizvođača.

Tri glavna cilja IFRS 17 projekta su:

1. Poboljšanje uporedivosti:
  - Koherentan okvir zasnovan na istim principima za sve vrste ugovora o osiguranju;
  - Jedan računovodstveni model za sve vrste ugovora o osiguranju.
2. Povećanje transparentnosti:
  - Obezbeđenje informacija o nivou rizika i neizvesnosti u ugovoru;
  - Istanje informacija o tome šta utiče na performanse;
  - Objašnjenje šta se očekuje od osiguravača da plati da bi ispunio svoje obaveze po ugovoru o osiguranju;
  - Predstavljanje skrivene vrednosti ugrađenih opcija i garancija.
3. Približavanje američkom računovodstvenom standardu US GAAP:
  - Poboljšanje međunarodne uporedivosti računovodstva osiguranja.

Ključne karakteristike modela

Ključne karakteristike modela definisanog u IFRS 17 ispunjavaju ciljeve projekta. IFRS 17 model je uvek ažuriran svežim procenama i pretpostavkama. On pruža relevantne, kompletne informacije o promenama u procenama i transparentnost izveštavanja ekonomske vrednosti ugrađenih opcija i garancija. Ažurno merenje rizika je jedno od najvažnijih osobina modela, zbog toga što je neizvesna obaveza veći teret osiguravaču od određene obaveze. Model odražava vremensku vrednost novca, pa obaveze imaju različite vrednosti u zavisnosti od očekivanog datuma dospelca. Tržišno konzistentna procena modela daje objektivne informacije. Koherentan okvir je prilagođen različitim aktivnostima: proceni rizika (da li će se desiti osiguranje slučaj) i riziku ulaganja (upravljanje dugoročnim kamatnim rizikom). Takođe

podržava različite izvore zarada, zaštiti poslovanja, upravljanje imovinom i šire poslovanje.

Ključne promene

Za neživotna osiguranja najveće promene su: uvođenje diskontovanja i prilagođavanje rizika u merenju odgovornosti za nastale štete i pružanje dodatnih informacija u finansijskim izveštajima o obavezama za štete, promenama rizika i efektima diskontovanja.

U životnom osiguranju, ima mnogo značajnih promena, ali najvažnije je uvođenje jednog računovodstvenog modela za sve ugovore životnog osiguranja, umesto različitih računovodstvenih modela na osnovu tipa proizvoda. To daje: ažur-

Postoje određene sličnosti, ali i značajne razlike u području kojim se bavi IFRS 17 i Solventnost II. IFRS 17 se odnosi na sve ugovore koji ispunjavaju definiciju ugovora o osiguranju, što zavisi od stepena značajnosti prenetog rizika osiguranja. Solventnost II se odnosi na celokupno poslovanje društva za osiguranje

ne, umesto zaključanih pretpostavki, aktuelne vrednosti garancija i opcija koje prethodno nisu priznavane, više informacija o efektima rizika, vremensku vrednost novca, diskontnu stopu koja odražava obaveze po ugovoru o osiguranju i nije smanjenja za marginu investicije kojoj se nadamo i nema potrebe za kompleksnim i nerazumljivim mehanizmima za suočavanje sa odloženim troškovima pribave.

IFRS 17 je posvećen računovodstvu za ugovore o osiguranju. Računovodstvo osiguravajuće kompanije je regulisano drugim standardima i propisima.

Definicija ugovora o osiguranju

Definicija ugovora je slična definiciji po IFRS 4 "Ugovori o osiguranju" – osiguravač prihvata značajan rizik osiguranja pristajući da plati naknadu ugovaraču osiguranja ako neizvesni budući događaj negativno utiče na ugovarača. Rizik osiguranja je svaki rizik, osim finansijskog rizika.

Postoji opcija da se ne primenjuje Standard o ugovoru o osiguranju za usluge sa fiksnim naknadama ugovora koje ispunjavaju definiciju ugovora o osiguranju. IFRS 17 obuhvata investicione ugovore sa diskrecionim učešćem i postoji opcija da se primeni Standard o ugovoru o osiguranju i na ugovore sa finansijskim garancijama.

Komponente ugovora o osiguranju

Četiri komponente ugovora o osiguranju mogu da budu izdvojene:

1. osiguranje,
2. ugrađeni derivati,
3. posebne investicije i
4. posebna dobra i usluge.

Komponente u osiguranju će se meriti pomoću Standarda o ugovoru o osiguranju. Deo ugovora koji sadrži ugrađene derivate i posebne investicije meriče se pomoću Standarda o finansijskim instrumentima. Posebna dobra i usluge će se meriti pomoću Standarda za prepoznavanje prihoda.

Budući tokovi gotovine

Budući tok gotovine je očekivana gotovina koja potiče iz premija, šteta i drugih beneficija za korisnika iz ugovora o osiguranju. Merenje ugovora sadrži sve dostupne informacije, u skladu sa svim informacijama sa tržišta do kojih je moguće doći. IFRS 17 zahteva eksplicitnu i objektivnu procenu zasnovanu na verovatnoći budućih tokova gotovine, koja će nastati kroz ispunjenje ugovora o osiguranju od strane osiguravača.

Kriterijum za prepoznavanje ugovora kao ugovora o osiguranju: ugovor počinje kad počne period pokrića, osim ukoliko ugovor nije štetan tj. ukupni trošak za njegovo ispunjenje je veći od koristi iz ugovora. U tokove gotovine treba da budu uključeni svi direktni troškovi nastali po ugovoru i svi pripisani troškovi nastali ispunjenjem ugovora o osiguranju.

Granica ugovora se odnosi na razumevanje prekida ugovora. Po IFRS 17 prekid nastaje kada:

- nije više potrebno da se obezbedi pokriće,
- može da se menja cena zbog promene rizika osiguravanih,
- može da se menja cena zbog promene rizika portfolija i
- ugovor se suštinski izmeni.

Zajedničko nošenje rizika ugovarača se pojavljuje u nekim ugovorima ako postoji više ugovarača u prvom sloju apsorpcije rizika. U takvim slučajevima očekivani tok gotovine od/do svakog ugovarača je deo ispunjenja toka gotovine primarnog ugovarača - grupa polisa ne mora da bude smatrana štetnom ukoliko drugi ugovarači nose te gubitke. Takođe, gubici se priznaju samo u bilansima uspeha iz štetnih ugovora gde je fond nedovoljan da nosi te gubitke, tj. kada ne postoji nijedan drugi ugovarač koji može da apsorbuje te gubitke.

Diskontovanje

Diskontovanje je podešavanje koje pretvara buduće tokove gotovine u sadašnju vrednost. Diskontna stopa treba da odražava karakteristike obaveza toka gotovine.

Operativno, entitet može da koristi oba pristupa, odozdo nagore ili odozgo nadole. Diskontna stopa bi trebalo da bude u skladu sa tržištem instrumenata sa sličnim karakteristikama tokova gotovine. Procena se upotrebljava za:

- pravilno podešavanje vidljivih ulaznih parametara u cilju prilagođavanja razlika između tržišta i toka gotovine ugovora o osiguranju i
- razvijanje ulaznih parametara koji nisu očigledni, koristeći najbolje raspoložive informacije u skladu sa ciljem.

Podešavanje rizika

Podešavanje rizika je procena neizvesnosti u vezi budućih tokova gotovine i troškova entiteta. Kompenzacija entiteta se zahteva za nošenje neizvesnosti. Kompenzacija rizika čini entitet neosetljivim na ispunjenje obaveza koje mogu imati različite moguće ishode i generišu fiksne tokove gotovine sa istim očekivanim sadašnjim vrednostima.

Za svaki entitet se specifično meri:

- nivo averzije rizika i
- stepen diversifikacije benefita koji ima entitet u uvođenju zahtevnih kompenzacija rizika.

Ispunjavanje tokova gotovine

Ispunjavanje tokova gotovine je procena verovatnoće priliva i odliva koja će nastati ispunjenjem ugovora. Ispunjenje tokova gotovine uključuje tri prethodno navedene karakteristike: buduće tokove gotovine, diskontovanje i podešavanje rizika. Nivo agregacije nije relevantan za:

- određivanje ispunjenja tokova gotovine, jer se sadašnja vrednost dosledno primenjuje,
- određivanje i alokaciju direktno pripisanih troškova, jer je alokacija bazirana na troškovima koji se mogu prirodno pripisati i
- određivanje i alokaciju margine rizika, jer je bazirana na pristupu entiteta u određivanju naknade za rizik.

Ugovorena margina usluge (engl. Contractual Service Margin = CSM)

Ugovorena margina usluge se meri kao pozitivna (neto priliv) razlika između rizikom prilagođene sadašnje vrednosti očekivanih priliva i odliva u trenutku nastanka ugovora. Kao takva, već na početku ugovora prikazuje očekivanu profitabilnost ugovora u celom periodu trajanja. Ako se očekuje da će biti gubitak, CSM je negativna i priznaje se u bilansu uspeha (štetni ugovor), dok ako se očekuje dobitak, CSM je pozitivna i priznaje se kao obaveza (nezarađen profit).

Na početku ugovora, CSM nije prikazana u toku gotovine. U određenim slučajevima, dobitak iz CSM se tretira drugačije od gubitaka (kod štetnih ugovora).

Istorija projekta

Dve decenije do zvanične verzije

Prethodnik Međunarodnog odbora za računovodstvene standarde (engl. International Accounting Standards Board = IASB), Komitet za međunarodne standarde (engl. International Accounting Standards Committee = IASC) osnovao je Komisiju za upravljanje projektom 1997. godine sa ciljem da izvrši početne radove na projektu standarda za ugovore o osiguranju. IASB je formiran u martu 2001. godine i četiri meseca kasnije je preuzeo projekat od IASC i uvrstio ga u svoj plan rada. U maju 2002. godine IASB Bord je podelio projekat u dve faze. Prva faza je završena u martu 2004. godine izdavanjem zvanične verzije standarda IFRS 4 "Ugovori o osiguranju". Druga faza projekta je počela nekoliko meseci kasnije kada je Odbor osnovao radnu grupu da ga savetuje na tom projektu.

IASB je izdao radni dokument "Preliminarni stavovi o ugovorima o osiguranju" u maju 2007. godine. Tri meseca kasnije Američki odbor za finansijsko-računovodstvene standarde (engl. Financial Accounting Standards Board = FASB) pozvao je na izjašnjenje o tome da li da se FASB uključi u zajednički projekat sa IASB da bi se razvio sveobuhvatan računovodstveni standard za ugovore u osiguranju. U oktobru 2008. godine FASB je odlučio da doda projekat o ugovoru u osiguranju u svoj dnevni red i IASB i FASB su se sporazumeli da ga za-

jedno sprovedu. Tokom leta 2010. godine IASB je izložio nacrt "Ugovora u osiguranju" i FASB je izdao radni dokument "Preliminarni stavovi o ugovoru o osiguranju". U decembru 2010. godine IASB i FASB su razmotrili povratne informacije dobijene tokom perioda predviđenog za komentare. Održani su okrugli stolovi u Tokiju, Londonu i američkom gradu Norwalku, sa ciljem da se saslušaju stavovi i dobiju informacije o predloženim promenama od zainteresovanih strana. 2011. godine IASB je sproveo drugi krug testova na terenu za ocenjivanje predloga koji su izloženi u nacrtu, da bi se: bolje shvatilo kako predloženi pristupi funkcionišu u praksi, identifikovale smernice tamo gde je potrebna detaljnija implementacija, procenili troškovi i beneficije predloženog pristupa i procenilo koliko će predloženi pristup pomoći osiguravačima u komunikaciji sa korisnicima finansijskih izveštaja.

Kao rezultat prethodnih aktivnosti, IASB je izdao reviziju Nacrta ugovora u osiguranju u junu 2013. godine. Pošto je IASB razmotrio povratne informacije iz komentara, pisama i aktivnosti na terenu u martu 2014. godine počeo je raspravu o revidiranom nacrtu Ugovora u osiguranju. Zvanična verzija Standarda IFRS 17 "Ugovori o osiguranju", objavljena je 18. maja 2017. godine. Datum stupanja na snagu je 1. januar 2021. godine.

To može stvoriti različiti računovodstveni rezultat u zavisnosti od nivoa agregacije. Treba da se odredi nivo agregacije za utvrđivanje štetnih ugovora. Važna je ravnoteža između gubitka informacija o pojedinačnim ugovorima i obezbeđivanja verne prezentacije efekta na grupne ugovore.

Gubitak za štetne ugovore treba priznati samo kada je CMS negativna za grupu ugovora, i ta grupa treba da sadrži ugovore koji na početku imaju:

- novčane tokove entiteta za koje se očekuje da odgovore na sličan način na ključne pokretače rizika u pogledu iznosa i vremena i

- slično očekivanje profitabilnosti (margine ugovorene usluge se slično obračunavaju, npr. kao procenat od premije). Unutar grupe, kompenzuju se negativna i pozitivna CSM. Grupa se ne procenjuje ponovo nakon početka ugovora. Nema izuzetka na nivou agregacije za određivanje spornih ugovora ili alokacije margine ugovorene usluge kada regulativa utiče na cene u ugovoru. Ugovori koji nemaju sličnu profitabilnost, čak i kao posledica regulative, ne mogu biti objedinjeni za određivanje štetnih ugovora.

Metoda blokova za određivanje obaveze osiguranja

Ovo je model merenja koje osiguravač primenjuje na sve ugovore o osiguranju, osim za određene kratkotrajne ugovore. Ovaj model koristi blokove kao što je prikazano na slici 1.

Metoda blokova je bazirana na trenutnom, diskontovanom i verovatnoćom ponderisanom proseku budućih tokova gotovine, očekivanih da će nastati kao posledica ispunjenja ugovora od strane osiguravača; eksplicitno podešavanje rizika i margina ugovorne usluge (prethodno nazvana rezidualna margina) predstavljaju nezarađenu dobit ugovora.

IFRS 17 i Solventnost II

Postoje određene sličnosti, ali i značajne razlike u području kojim se bavi IFRS 17 i Solventnost II. IFRS 17 se odnosi na sve ugovore koji ispunjavaju definiciju ugovora o osiguranju, što zavisi od stepena značajnosti prenetog rizika osiguranja. Solventnost II se odnosi na celokupno poslovanje društva za osiguranje. Dakle, neki ugovori koji su u fokusu Solventnosti II nisu od interesa za IFRS 17, npr. unit-linked ugovori sa malo dodatnog osiguranja za slučaj smrti.

Razlike

Važno je shvatiti ključne razlike između ova dva regulatorna okvira. Solventnost II će dovesti do konkurentnosti proizvođača, u pogledu njihove cene i osobina, koje nude osiguravači sa fokusom na poboljšani nivo zaštite osiguranika i ispunjenja zahteva solventnosti kapitala. IFRS 17, s druge strane, ima za cilj da primeni jedinstvene računovodstvene standarde za sve vrste ugovora o osiguranju, kao i da smanji jaz između pratećih standarda u osiguranju. IFRS 17 izveštavanje takođe će biti transparentnije zahvaljujući strogim zahtevima obelodanjivanja.

Solventnost II određuje stopu bez rizika, kao i premiju likvidnosti, ali pod IFRS 17, ne postoji takva restrikcija likvidnosti premija. Iako na različite načine, na oba režima utiče rizik nelikvidnosti. Novi IFRS uzima nelikvidnost kao komponentu

trenutne diskontne stope. Nelikvidnost premija može se proceniti ili direktno, kao dodatna margina na krivu bez rizika (odozdo nagore pristup), ili indirektno uklanjanjem marži koje se ne odnose na tokove gotovine za osiguranje, kao npr.

Uvođenje IFRS 17 je, uprkos velikim potrebama za resursima u implementaciji, vrlo korisno za delatnost osiguranja. Povećaće se razumljivost finansijskih izveštaja za sve zainteresovane strane

kreditni rizik, uz pretpostavku da ostatak predstavlja nelikvidnu premiju (odozgo nadole pristup).

Iako će pristup zasnovan na principima biti primenjen u oba režima, mere Solventnosti II su preciznije i sveobuhvatnije u odnosu na IFRS 17. Eksplicitna obaveza za za nezvesnost u vezi procene verovatnoćom ponderisanih gotovinskih tokova

je zajednička za oba seta pravila. Međutim, Solventnost II nameće jedan način za izračunavanje margine rizika, baziran na trošku kapitala, dok IFRS 17 dozvoljava osiguravaču da izabere metod na osnovu karakteristika rizika aktivnog portfelja. Solventnost II zahteva da proračun bude napravljen na osnovu hipotetičkog osiguravača (scenario izlazna vrednost) dok IFRS proračun meri averziju sopstvenog rizika u odnosu na nesigurnost ispunjenja svojih obaveza (scenario ispunjenje vrednosti). Oba proračuna dozvoljavaju diversifikaciju benefita koje treba uzeti u obzir. Konačno, Solventnost II nameće troškove stope prinosa na kapital od 6%. Takvog nameta nema u IFRS i onda je za očekivati da će komponenta obaveza biti veća kod Solventnosti II ako podešavanje rizika IFRS bude bliže poslednje objavljenim ekonomskim proračunima kapitala osiguravača.

Profiti se odmah priznaju na početku ugovora kod Solventnosti II, dok će kod IFRS 17 dobit biti priznavana tokom trajanja pojedinačnog ugovora o osiguranju. Za razliku od Solventnosti II, opšti režijski

Margina ugovorene usluge (CSM)		Uklanja bilo kakvu dobit na početku ugovora. Amortizuje se tokom trajanja polise. CSM ne može biti negativna. Diskontna stopa je "zaključana".
Ispunjavanje tokova gotovine	Podešavanje rizika	Eksplicitna procena efekta nezvesnosti.
	Vrednost novca kroz vreme	Diskonta stopa je bazirana na karakteristikama obaveza. Može se koristiti pristup odozgo nadole ili odozdo nadole.
	Najbolja procena tokova gotovine	Eksplicitna, nepristrasna procena ponderisana verovatnoćom za buduće odlive gotovine umanjena za buduće tokove priliva gotovine koja će nastati kao ispunjenje ugovora od strane osiguravača.

Slika 1: Metoda blokova za određivanje obaveze osiguranja

S obzirom na veliku kompleksnost Standarda, implementacija će biti duga i skupa. Ipak, izdvajaju se određene oblasti u kojima se nalaze najveći izazovi u implementaciji IFRS 17. To su: podaci, sistemi, rezultati, prezentacija i prva primena

troškovi neće biti dozvoljeni u tokovima gotovine kod IFRS 17. Solventnost II ima drugačiji pogled u odnosu na IFRS 17 kada su u pitanju opšti režijski troškovi pošto zahteva njihovo uključivanje u verovatnoćom ponderisane gotovinske tokove, bez obzira na to da li ti troškovi proističu iz ispunjavanja obaveza po ugovorima o osiguranju. IFRS principi zahtevaju da budu uključeni samo troškovi koji se mogu pripisati ispunjenju ovih obaveza. Primer troškova koji neće biti uključeni u skladu sa IFRS 17 su oni za razvoj proizvoda i obuku. Ovi troškovi se priznaju u bilansu uspeha u trenutku nastanka po IFRS-u, ali bi smanjili inicijalnu dobit kod Solventnosti II.

Sličnosti

Postoje sličnosti između dva okvira koje bi osiguravači trebalo da pažljivo uzmu u obzir pri implementaciji obe direktive:

- Akcenat i Solventnosti II i IFRS 17 kod osiguravača je na sopstvenoj proceni i upravljanju rizicima sa kojima se suočavaju u poslovanju. U obe direktive, postoji odstupanje od strogih propisanih pravila i usvajanje šire regulative bazirane na principima i proceni rizika;
- Za imovinu i obaveze koristeće se trenutna procena, tako da se očekuje povećanje volatilnosti u finansijskim izveštajima u odnosu na važeće standarde;
- Najbolja procena se koristi za buduće očekivane tokove gotovine. Diskonta stopa se dobija kao zbir stope bez rizika i premije likvidnosti.

Složenost – ključna karakteristika

Ključna karakteristika IFRS 17 je složenost. Bilo je potrebno trinaest godina za definisanje standarda, od kraja prve faze IFRS 4 do objavljivanja IFRS 17. Takođe, očekivani period implementacije je četiri godine i očekivani troškovi implementacije će biti slični kao za Solventnost II. Implementacija standarda IFRS 17 je usko povezana sa standardom IFRS 9, tako da će najverovatnije za oblast osiguranja datumi

stupanja na snagu oba standarda biti usklađeni, odnosno početak IFRS 9 odložen do početka IFRS 17.

S obzirom na veliku kompleksnost Standarda, implementacija će biti duga i skupa. Ipak, izdvajaju se određene oblasti u kojima se nalaze najveći izazovi u implementaciji IFRS 17. To su: podaci, sistemi, rezultati i prezentacija i prva primena.

Uvođenje IFRS 17 je, uprkos velikim potrebama za resursima u implementaciji, vrlo korisno za delatnost osiguranja. Povećaće se razumljivost finansijskih izveštaja za sve zainteresovane strane, njihova uporedivost u različitim osiguravajućim kompanijama, transparentnost rizika i smanjiće se nedoslednost u računovodstvenim pristupima, neizvesnost u ugovoru i obavezama osiguravača i razlike sa US GAAP. IFRS 17 model će uvek biti ažuriran svežim procenama i pretpostavkama tako da će pružati relevantne, kompletne informacije o promenama u procenama i obezbediti transparentnost izveštavanja ekonomske vrednosti ugrađenih opcija i garancija. Rizik će biti meren ažurno i vremenska vrednost novca će biti uključena u model. Tržišno konzistentna procena će dati objektivnije informacije.

I na kraju, samo po sebi se nameće pitanje, sa kakvim sledećim velikim izazovom će se suočiti osiguravači posle IFRS 17... ■

